

چکیده:

ایران کشوری است که جزو مناطق خشک و نیمه خشک جهان محسوب می‌گردد و کم آبی همواره مشکل بزرگی بوده که ایرانیان با آن سروکار داشته و در جهت رفع آن توانسته‌اند با تکیه بر دانش مهندسی خویش، به ابداعات بی نظیری از جمله احداث سازه آبی شترگلو نیز دست یابند. شترگلو نوعی سازه آبی سنتی می‌باشد که کار انتقال آب را از مکانی به مکان دیگر انجام می‌دهد. از جمله مناطقی که این سازه آبی را می‌توان در آن جستجو نمود، شهر ماهان واقع در استان کرمان می‌باشد. در این شهر نمونه بی‌نظیری از این سازه هیدرولیکی وجود دارد که به دلیل اهمیت آن، بنایی به همین نام نیز شهرت یافته است، بنای شترگلو ماهان. علاوه بر شاخص بودن این بنا به دلیل وجود سازه آبی شترگلو، از لحاظ ویژگی‌های معماری و تزئینات نیز حائز اهمیت می‌باشد. در مرکز ساختمان حوض‌خانه ای قرار دارد که در اطراف آن علاوه بر اتاق‌ها و رواق‌ها، دهلیزهایی تعبیه شده که جریان هوا را از دو بادگیر قرینه و پس از عبور از خنکای آبی که از فواره می‌جوشد، به بیرون هدایت می‌کند. همچنین وجود تزئینات گچ‌بری در تمامی بخش‌های بنا، بر اهمیت آن بیش از پیش افزوده است. در این پژوهش سعی بر آن شده است که با استفاده از روش کتابخانه‌ای، مطالعات و تحقیقات میدانی و همچنین با استفاده از روش تحلیلی به بررسی و شناخت همه جانبه بنای شترگلو و همچنین سازه هیدرولیکی شترگلو ماهان نیز بپردازیم. هدف از انجام آن، معرفی بنای شترگلو ماهان از نظر ویژگی‌های فنی و معماری، شناساندن سازه آبی شترگلو از لحاظ سازه‌ای و مهندسی هیدرولیک و در نهایت، ارائه طرح مرمت و احیا این بنا می‌باشد تا از خطر فرسایش و نابودی هرچه بیشتر آن جلوگیری کرده و به رونق محیط اطراف آن نیز کمک نمائیم. مهمترین نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، شناخت و معرفی همه جانبه بنای شترگلو با توجه به احیا و دادن کاربری به آن، با تأکید در جهت حفظ و عدم تخریب اینگونه بناها، همچنین معرفی و تحلیل هیدرولیکی سازه آبی شترگلو به عنوان مادر و نمونه اولیه سیفون‌های معکوس امروزی نیز می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: ماهان، بنای شترگلو، مرمت، احیاء